

FORSVARET
Forsvarets høgskole

Alliert integrasjon under Arktiske forhold

Marinekorpsset i samvirke med Hæren

Tor-Espen Jolma

Masteroppgave

Forsvarets høgskole

vår 2023

Forord

Studiet ved Stabsskolen og arbeidet med masteroppgaven har vært en berikelse for min forståelse ut over Hæren. Arbeidet med masteroppgaven har bydd på både opp og nedturer under reisen mot et ferdig produkt. At en slik avhandling skal være så krevende, samtidig som den skal være enkel og lettfattelig, hadde jeg ikke sett for meg. Jeg har lært mer enn hva dette produktet viser til. Det er mange timer som er godt utnyttet til studier av tematikken, selv om ikke alt er med i litteraturlisten. Jeg har fått en dypere forståelse for arktiske forhold, alliert trening, Norges selvpålagte begrensninger og Marinekorpset. Setter man dette opp mot Hæren i dag er det store muligheter for å skape effekter ut over dagens høye standard. Det starter med det grunnleggende og har et stort potensiale. Vi må starte med å få grunnleggende ferdigheter og systemer til å snakke sammen med våre viktigste allierte. Likheter vil gi kapabiliteter som virker sammen og skaper større effekter enn antallet skulle tilsi.

Jeg ønsker å takke min veileder for gode innspill i arbeidet med oppgaven. Njord Wegge ved Krigsskolen.

Jeg vil også takke Finnmark landforsvar for å gi meg muligheten til å arbeide med oppgaven til tross for alt for mange arbeidsoppgaver på en alt for liten regimentsstab.

Til slutt vil jeg takke min kjære for motiverende ord, gjennomlesing av oppgaven og for at du er den du er.

Sammendrag

Norges sikkerhetspolitikk skjer langs 3 hovedlinjer: Et sterkt og troverdig nasjonalt forsvar; Samarbeid med NATO-allierte, samt bilaterale relasjoner. Bilateral støtte og forsterkning fra nære allierte er særlig viktig

Militære enheter som opererer i Finnmark er innenfor nektelsesbølen (A2/AD) til motstanderen. Å operere innenfor en A2/AD nektelsesbøle kan ikke betegnes som om enheter er under en konstant trussel. De er likevel innenfor rekkevidden til fiendens våpen eller mulighetsrom for påvirkning. Enhetene må derfor opptre deretter for å skjerme egen manøver. Finnmark ligger også innenfor Arktisk klimasone, noe som påvirker enheter som opererer i området, og stiller krav til spesielle forberedelser. Oppgaven belyser integrasjonen og samarbeidet mellom Hæren og det amerikanske marinekorpset under arktiske forhold i vinterhalvåret. Problemstillingen er som følger:

I hvilken grad kan US marines samvirke med Hæren under arktiske vinterforhold i Nord Norge?

Oppgaven har benyttet dokumentstudier for å svare på problemstillingen.

US marines og Hæren har gode muligheter for å samvirke under arktiske vinterforhold i Nord-Norge. Slik det er i dag er det langt fra optimalt. Treningen og øvingen som gjennomføres er på et relativt enkelt nivå og oppfattes som tilfeldig. Årsaken er hyppige utskiftninger av personell hos USMC, ulike avdelinger som driver trening i Norge og systemer som ikke er optimalisert for å snakke sammen. Ved å etablere gode ferdigheter for utøvelse av kaldværsoperasjoner med kontinuitet i avdelingene og personellet som deployerer til Norge, vil USMC være i bedre stand til å ta steget videre for integrasjon med Hærens styrker. Det bør tilstrebes systemlighet mellom US marines og Hæren for å sørge for interoperabilitet og effektiv integrasjon. USMC og Hæren bør øve på konsepter som gir føringer for hvordan USMC er tenkt organisert i framtiden. Dette betyr at øvelser bør igangsettes før Marinekorpset ankommer kysten av Norge og dermed kan utøve sin funksjon ved å sikre US Navy. Hæren kan være et viktig bindeledd i denne operasjonen med sin funksjon som stadig tilstedeværende i operasjonsområdet. Det er det grunnleggende som legger premisser for god integrasjon og samvirke mellom USMC og Hæren.

Summary

Norwegian defence policy is based on three lines. A national credible defence, cooperation with NATO-allies and bi-lateral agreements. Bi-lateral support and reinforcements is most important.

Military units operating in Finnmark is in range of enemy anti acces/area denial (A2/AD). Operations inside enemy A2/AD is not a constant threat. Even though all units inside enemy A2/AD must operate with low signature in order to obscure own maneuver. Finnmark county is inside Arctic climate zone. This will influence military units operationing in this area. Operations in Arctic climate zone demands special preparations. This thesis studies the integration and cooperation between the norwegian Army and the american Marine Corps under arctic conditions. The thesis statement is: In which degree can US Marines cooperate with the norwegian Army under arctic conditions in the northern part of Norway? The thesis have been studying documents in order to answer the thesis statement.

US Marines and the norwegian Army have many possibilities of cooperation under arctic winter conditions in northern part of Norway. The training and excercises that are conductet are relatively basic. The cause is too frequent rotation of US forces, different units conducting training in Norway and communication-systems not able of communicating in a proper way. If USMC specialize units in cold weather operations, the level of skill, mastering arctic conditions will reach new higher standards. This will enable USMC and Norwegian army focusing on cooperation and system training. It is recommended that USMC and the norwegian Army start training and rehearsing concepts like EABO. It is recommended that excercises between the two units starts before USMC are mowing into littoral waters of Norway. This will enable integration and USMC task of supporting US Navy. The basics will be key to integration and cooperation between USMC and the norwegian Army.

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	1
1.1 ARKTIS OG «ARKTISKE FORHOLD»	3
1.2 INTEGRASJON	4
1.3 ANTI ACCESS AREA DENIAL - A2/AD	5
2 Metode	5
2.1 MIN BAKGRUNN FOR VALG AV TEMAET	5
2.2 DOKUMENTSTUDIE – KVALITATIV METODE	6
2.3 INNSAMLING AV DATA	7
2.4 KILDENE	8
2.5 KILDEKRITIKK	8
2.6 VALIDITET OG RELIABILITET	9
3 Vurdering av arktiske forhold	10
3.1 BAKGRUNN	10
3.2 KLIMATISKE FORHOLD OG PÅVIRKNING PÅ MILITÆRE STYRKER	10
3.3 OPPSUMMERING	FEIL! BOKMERKE ER IKKE DEFINERT.
4 Alliert trening	14
4.1 BAKGRUNN	14
4.2 AVSKREKKING OG BEROLIGELSE	15
4.3 BEGRENSENDE FAKTORER FOR ALLIERT INTEGRASJON	16
4.4 OPPSUMMERING	18
5 Marinekorpset mot en ny tid	19
5.1 INNLEDNING	19
5.2 BAKGRUNN	19
5.3 STRUKTUR-, OG KONSEPTENDRINGER	20
5.4 MARINEKORPSET UNDER ARKTISKE FORHOLD	21
5.5 OPPSUMMERING	23
6 Oppsummering	23
6.1 INNLEDNING	23
6.2 ANBEFALINGER FOR VIDERE ARBEID	26
BEGREPSAVKLARING KAMPKRAFT OG FELTFUNKSJONER	26
6.3 ILDSTØTTE	27
6.4 ETTERRETTNING	27
6.5 MANØVER	27
6.6 BESKYTTELSE	27
6.7 LOGISTIKK	27
6.8 SAMBAND	28
Litteraturliste	29
Vedlegg	Feil! Bokmerke er ikke definert.

1 Innledning

Det Arktiske klimaet i Finnmark har alltid vært en utfordring for gjennomføringen av militære operasjoner i vinterhalvåret. Gitt operasjonsområdet Finnmark og dets nærhet til Russland vil militære styrker som opererer i dette området være innenfor Russlands Anti access, Area-Denial (A2/AD) dekning. Anti access omhandler evnen til å nekte tilgang til et område, for eksempel tilgang av luftfartøy eller skip (Dalsjö et al., 2019). Area denial omfatter evne til å nekte en aktør tilstedeværelse i det samme området (Dalsjö et al., 2019). I begrepet beskrives det at nektelse gjennomføres med aktiviteter og kapabiliteter som er langtrekkende, designet til å nekte en motstander adgang til et geografisk område (Department of Defence, 2012). Area denial gjennomføres med virkemidler med kortere rekkevidde, som har til hensikt, ikke å fjerne eller forhindre, men begrense handlefrihet i et område (Department of Defence, 2012). A2/AD-begrepet beskrives i konseptet til Hæren «Morgendagens hær» som dagens og framtidens trusselbilde (Hæren, 2021, s. 7). A2/AD beskrives å være satt opp av flere lag, også ikke-militære. Dette kan forstås om man ser på A2/AD ut over det fysiske og på tvers av domener. I det fysiske domenet brukes luftvern bestående av radar, fly og bakke til luft missil systemer (Grynkewich, 2017). I Space brukes tiltak for å forstyrre satelliter og i cyber-domenet utnyttes brannvegger og andre beskyttende systemer (Grynkewich, 2017) Dette kan med andre ord være både fysiske og politiske tiltak som i sum skal nekte eller hindre tilgang til å operere i ett område (Hæren, 2021, s. 7). Gitt Finnmark landforsvar sin geografiske plassering er det derfor naturlig at denne styrken må være forberedt på å operere innenfor fiendens nektelsesystemer (A2/AD). Det er også sannsynlig at alliert støtte vil måtte håndtere den samme trusselen for å kunne flytte seg inn i operasjonsområdet og støtte den norske Hæren i tilfelle krise eller krig. Allied Joint Publication for land operations (AJP-3.2) beskriver hvor krevende det kan være for militære avdelinger som må operere utenfor egne landegrenser og dermed i et ukjent landskap og under fremmede klimatiske forhold (NATO, 2016, s. 1–11). Publikasjonen beskriver videre at krevende klima-, og værforhold kan gjøre det mer utfordrende å bruke våpen og utstyr, og i de mest krevende tilfellene gjøre de fullstendig ubrukelige (NATO, 2016, s. 1–11). Operasjoner under en motstanders A2/AD boble kan være krevende nok å håndtere under kjente klimatiske forhold. Denne oppgaven ønsker derfor å undersøke hvordan allierte styrker evner å håndtere de klimatiske forholdene i Hærens operasjonsområde.

Problemstilling

Norges sikkerhetspolitikk skjer langs 3 hovedlinjer: Et sterkt og troverdig nasjonalt forsvar; Samarbeid med NATO-allierte, samt bilaterale relasjoner. Bilateral støtte og forsterkning fra nære allierte er særlig viktig (Forsvarsdepartementet, 2020).

Militære enheter som opererer i Finnmark er innenfor nektelsesbølen (A2/AD) til motstanderen. Å operere innenfor en A2/AD nektelsesbøle kan ikke betegnes som om enheter er under konstant beskytning. De er likevel innenfor rekkevidden til fiendens våpen eller mulighetsrom for påvirkning. Enhetene må derfor opptre deretter for å skjermes egen manøvre. Finnmark ligger også innenfor Arktisk klimasone, noe som påvirker enheter som opererer i området, og stiller krav til spesielle forberedelser. Oppgaven ønsker derfor å se på integrasjonen og samarbeidet mellom Hæren og det amerikanske marinekorpset under arktiske forhold i vinterhalvåret. Dette vil begrense seg til Hærens operasjonsområde i Nord-Norge. Jeg vil konkret undersøke hva som er de største utfordringene og mulighetene ved et samarbeid mellom Hæren og US Marines i Nord-Norge.

Opgavens problemstilling blir da:

I hvilken grad kan US marines samvirke med Hæren under arktiske vinterforhold i Nord Norge?

For å besvare denne problemstillingen vil jeg fokusere på faktorer som er avgjørende for suksess og dermed en god integrasjon av allierte styrker i Hæren. Det er valgt ut underspørsmål som sees på som avgjørende tilstander for å lykkes med operasjoner under arktiske forhold i Finnmark. Det er avgjørende for militære enheter å mestre operasjonsmiljøet som avdelingen skal operere i slik at omgivelsene ikke blir en større fiende enn den faktiske motstanderen. Oppdragsløsning med militære avdelinger under arktiske forhold, som normalt opererer i områder med et tropisk klima, kan være utfordrende. Spesielt om de ikke har god vintertrening. En militær avdeling som ikke har vintertrening vil med stor sannsynlighet bli påvirket av omgivelsene i større grad enn motstanderen. Når omgivelsene mestres, vil det være av stor betydning å samtrene med de styrkene som avdelingen skal drive operasjoner sammen med. Dette gjelder alle ferdigheter som kreves for at en militær avdeling evner å påføre motstanderen effekter som endrer motstanderens vilje eller evne til å nå sine målsetninger. Ved å trene sammen der ulike nasjoner mestrer omgivelsene, kan fokuset dreies fra trening på å håndtere vinterforhold til å operere sammen under vinterforhold. Hensikten er at effekten av for eksempel to samtrente avdelinger vil være større sammenlignet med om disse opererer uavhengig av hverandre.

For å besvare problemstillingen vil jeg bruke følgende underspørsmål. Ved å svare på underspørsmålene vil jeg kunne svare på i hvilken grad US marines kan samvirke med Hæren under arktiske forhold i Nord-Norge.

- I hvilken grad er USMC forberedt på de arktiske vinterforhold under vinterhalvåret i Hærens operasjonsområde i Nord-Norge?
- I hvilken grad drives det samtrening/systemtrening mellom US marines og Hærens styrker i fredstid, som en forberedelse på krig.
- I hvilken grad påvirker Norges selvpålagte begrensinger integrasjonen av allierte styrker?
- I hvilken grad er USMC den riktige amerikanske allierte avdelingen til å støtte Hæren i Nord-Norge i krise/krig?

1.1 Arktis og «arktiske forhold»

Arktiske forhold vil i denne oppgaven forstås som områdene og klimaet nord for polarsirkelen. Det finnes mange oppfatninger om hva som er Arktis og arktiske forhold. Regjeringen har i tidligere stortingsmeldinger definert Arktis som hav- og landområdene mellom Nordpolen og polarsirkelen (UD, 2020, s. 10). I området er det et bredt samarbeid mellom de arktiske statene som danner det arktiske råd. Rådet består av Canada, Danmark, Finland, Island, Norge, Russland, Sverige og USA. Samarbeidet har i den siste tiden ikke vært gjennomført med Russland (Barents observer, 2022). En annen måte å definere Arktis på er «områdene nord for tregrensen», en annen definisjon er 10 grader celsius isoterm-linjen i juli (Wegge, 2023, s. 12). Områdene nord for Polarsirkelen vil for denne oppgaven være mest relevant og vil ligge til grunn om ikke annet blir presisert.

Fig.1. Figuren viser de forskjellige forståelsene av Arktis. Arktis definert ved Polarsirkelen og Arktis definert ved 10 grader celsius isoterm-linjen i juli (Wegge, 2023, s. 12)

1.2 Integrasjon

Integrasjon av militære enheter i denne oppgaven forstås som en prosess som gjennomføres for å kombinere to eller flere enheter med en målsetning om at de skal virke sammen (Oxford learns

dictionary). NATO definerer integrasjon som prosessen der en gjennomfører en synkronisert overføring av kampklare styrker til en multinasjonalt styrke (NATO, 2001, s. 69). For denne oppgaven betyr det at enheter må trene sammen for å kunne virke som en integrert enhet. En integrert enhet vil for eksempel kunne virke sammen gjennom alle feltfunksjoner. Disse er Ildstøtte, etterretning, manøver, beskyttelse, kommando og kontroll, logistikk og santitet (Forsvarsstaben, 2004, s. 55). Dette representerer byggeblokkene som landmakten anvender for å generere kampkraft. Om enheter som skal integreres ikke kan konvergere om feltfunksjonene, så vil samvirke være utfordrende og konsekvensen vil være manglende kampkraft.

1.3 Anti access Area denial - A2/AD

A2/AD forstås i denne oppgaven som nektelse til et område og påvirkning av styrker i det gitte området. Dette omhandler både evne og strategier for å utføre slike handlinger. En aktør som driver A2/AD, evner å nekte en motstander tilgang til et område og evner å påvirke motstanderen som befinner seg i et slikt område med missiler, fly, ubåter eller andre effektorer (Dalsjö et al., 2019). Kina og Russland sin evne til å levere langdistansemissiler med høy presisjon er bakgrunnen for begrepet A2/AD. Hensikten med A2/AD er å holde en motstanders kapasiteter (sjøbasert/luftbasert) utenfor rekkevidde av egne våpensystemer (Dalsjö et al., 2019).

2 Metode

Hensikten med kapitlet er å redegjøre for de metodiske valg som er tatt for å besvare oppgavens problemstilling. Kapitlet innleder med å beskrive min bakgrunn for valg av temaet. Kapitlet vil beskrive den valgte metoden og vurderinger som er knyttet til metodevalget. Videre drøfter jeg hvordan innsamling av data har blitt gjennomført og diskuterer de viktigste kildene. Avslutningsvis tar jeg for meg kildekritikk, validitet og reliabilitet.

2.1 Min bakgrunn for valg av temaet

Min motivasjon for å skrive om dette temaet er basert på den sikkerhetspolitiske situasjonen og Norges behov for alliert støtte, for å ivareta og eventuelt gjenopprette norsk suverenitet, i tilfelle krise eller konflikt. De fleste stortingsdokumenter som omhandler norsk sikkerhetspolitikk beskriver viktigheten av alliert øving og trening under Arktisk forhold. Militære avdelinger som har opprinnelse i tropiske strøk, som skal operere i arktiske strøk, har behov for trening og øving i de samme områdene som de er tenkt å drive operasjoner i. Mitt ønske med denne oppgaven er å belyse hvordan den allierte treningen bidrar til en faktisk merverdi ved at styrkene som ankommer Norge

evner å ta til seg nødvendig kunnskap for å håndtere de arktiske forhold, samtidig som de klarer å drive samtrenning med de Norske styrkene. Jeg har selv som offiser i brigade Nord samarbeidet med allierte styrker. Dette har medført at jeg har mine oppfatninger om hvordan de opererer. Jeg har tjenestegjort, med unntak av årene på Krigsskolen og Stabsskolen, i Troms eller Finnmark fylke. Det har gitt meg kunnskap om hvilke forhold som preger fylkene i vinterperioden.

Jeg har nå forklart kort om mitt forhold til tematikken. Jeg har lagt fram noen fordommer før prosjektet ble startet. Mine erfaringer knyttet til allierte styrker og integrasjonen av disse er noe som påvirker meg som student. Det er avgjørende for meg å være bevisst på mine utfordringer knyttet til avstand til temaet gjennom mitt arbeide. Ved å være bevisst dette så vil jeg unngå å blande mitt syn, fordommer og meninger med faktiske opplysninger og årsaker.

For å håndtere fordommer har det vært nødvendig å være kritisk til min rolle under det pågående arbeidet med prosjektet. Ved analyse av mine funn har det vært viktig å være klar over at denne prosessen kan være påvirket av mine oppfatninger. Det har vært viktig å gjøre gode refleksjoner angående forutinntatthet før slutninger blir skrevet. Ved å være fokusert på dette har jeg blitt mer bevisst på hvordan jeg vektlegger og anvender de ulike dataene mens jeg arbeider. Det har vært viktig for meg at mine erfaringer med allierte styrker og deltakelse på øvelser ikke faller bort i min iver etter å være kildekritisk. Prosjektet er en erfaringsbasert oppgave og det vil være helt naturlig å trekke inn erfaringer så lenge disse er etterprøvbare og vil kunne benyttes i videre forskning.

2.2 Dokumentstudie – kvalitativ metode

Denne oppgaven vil basere seg på kvalitativ forskning med en inngående studie av doktriner, konsepter og andre offisielle dokumenter. Oppgaven vil også benytte seg av sekundærlitteratur som artikler, rapporter og oppgaver skrevet om klimatiske forhold, forsvaret av Norge og marinekorpset. Oppgaven benytter seg i noen grad kommunikasjon med personell som jobber i det norske Forsvaret. Hensikten med dette har vært å styrke kilders troverdighet.

Empiriske undersøkelser kan ha flere hensikter. Ifølge Jacobsen kan disse være beskrivelse, forklaring og prediksjon (Jacobsen, 2022). Hensiktene er ifølge Jacobsen kategorisert der *beskrivelse* har det laveste ambisjonsnivået. Denne oppgaven vil beskrive et geografisk område og avdelingene som opererer i området. Dette vil skape forutsetninger for å gå videre til det neste steget som er *forklaring*. Basert på opplysningene som framkommer fra det teoretiske grunnlaget sammenlignet med empiriske data vil det være mulig å forklare årsaker til en tilstand eller en utvikling. Oppgaven vil i mindre grad *predikere* framtidig utvikling, men vil kunne gi noen pekere på hva som kan utvikle seg, gitt enkelte forutsetninger som ligger til grunn.

Vurderingen knyttet til dokumentstudier som metodisk valg for oppgaven var i utgangspunktet annerledes. Dokumentstudier supplert med dybdeintervju ble vurdert til det undersøkelsesopplegget som ville bidra med tilfredsstillende gyldighet. Prosjektet ble meldt til Sikt, kunnskapssektorenes tjenesteleverandør, for godkjenning av oppbevaring av forskningsdata. Intervjuguide ble også utviklet. Ambisjonen med å få gjennomført dybdeintervjuer ble forkastet grunnet tidsmessige årsaker, jobbmessige forhold og andre utfordringer knyttet til tilgangen på representative respondenter. Et inngående dokumentstudier vurderer jeg som tilstrekkelig for å svare på problemstillingen, selv om dybdeintervjuer kunne supplert med informasjon og bidratt til å nyansere kildene.

2.3 Innsamling av data

Det innledende arbeidet ble viet til studier av klimatiske forhold i Nord-Norge. Det ble forsket bredt for å finne den beste måten å vurdere de klimatiske forholdene som er rådende i de nordligste fylkene. Jeg var i forbindelse med Avinor for å undersøke hvordan deres utvikling av fjernstyrte flytårn måtte forholde seg til klimaet. Disse benytter seg av optiske sensorer og er påvirket av ytre faktorer. Dette ble ikke vurdert som overførbart til militære forhold da disse systemene er lokalisert i fast infrastruktur og har sikker tilgang på strøm. Jeg var i denne sammenhengen i forbindelse med flygeledere for å undersøke om deres vurdering av siktforhold på flyplasser kunne dokumenteres i historiske data. Dette ble også forkastet grunnet at vurderingen var basert på den enkelte flygeleders vurdering på gitt lokasjon. Datamaterialet var heller ikke grundig dokumentert og hadde dermed ikke god reliabilitet. Historiske data fra meteorologisk institutt og statens vegvesen ble løsningen for å vurdere klimatiske forhold i området som var av interesse. Sekundærdata med fortellinger fra tidligere militære operasjoner er også undersøkt for å belyse hvordan værforhold kan påvirke militære operasjoner.

Det neste steget i undersøkelsesprosessen ble benyttet til å studere dokumenter som belyser sikkerhetssituasjonen i Norge, alliert trening generelt og marinekorpset spesielt. Her har jeg gått bredt ut for å identifisere kilder. Tilgangen på kilder har vært stort. Det har vært en krevende prosess å skille ut det som skal prioriteres til oppgaven. Spesielt innenfor artikler skrevet om marinekorpset er utvalget stort.

Ved å studere dokumenter er det avgjørende å være bevisst på at datamaterialet er sekundærdata som andre har samlet inn for å svare på en problemstilling. Dette betyr at drøftinger og konklusjoner som er gjennomført i dokumentene jeg har studert må sees i konteksten av hva forfatteren ønsker å

oppnå med dokumentet. Konklusjoner kan ikke videreføres direkte i denne oppgaven men må vurderes opp mot relevans (Jacobsen, 2022, s. 170). Det er få eller ingen tidligere oppgaver eller studier som belyser samme problemstillingen som denne oppgaven. Allikevel vil dokumenter fra stortinget, doktriner og andre offentlige publikasjoner være mer generelle, sammenlignet med artikler eller avhandlinger med spesifikke problemstillinger.

2.4 Kildene

Jeg har i stor grad studert amerikanske doktriner og konsepter. Det har vært krevende å orientere seg i et stort bibliotek av disse dokumentene. Marinekorpset sin nåværende strukturendring medfører overlappende konsepter. Det eksisterer konsepter som gjelder for marinekorpset, konsepter som gjelder for US Navy i tillegg til konsepter som gjelder for begge. I tillegg kommer statusoppdateringer på framgangen i de ulike konseptene og «commandant's planning guidance» som setter føringer framdriften i marinekorpset. Det har vært enklere å sette seg inn i norske doktriner og konseptuelle beskrivelser som Forsvarets fellesoperative doktriner (Forsvarsstaben, 2019), Forsvarets doktriner for landoperasjoner (Forsvarsstaben, 2004) og konsept for morgendagens hær (Hæren, 2021).

Stortingsdokumenter som ulike proposisjoner, stortingsmeldinger og forsvarskommisjoner

Stortingsdokumenter og meldinger, forsvarskommisjoner, avhandlinger fra institutt for forsvarsstudier (IFS) og artikler fra det akademiske miljøet rundt forsvarets høgskole har vært gode kilder for å beskrive relaterte tema. Ved behov for definisjoner har NATO doktriner i hovedsak blitt benyttet.

NATO har ikke hatt en egen doktrine for kaldværsoperasjoner. Denne doktrinen er under produksjon. Som en del dette prosjektet fikk jeg tilgang til «study-draft». Grunnet status som «study draft» er denne doktrinen ikke benyttet i oppgaven. Det har allikevel gitt meg perspektiver og gode definisjoner på hvordan NATO tenker om kaldværsoperasjoner.

2.5 Kildekritikk

Anti-access Area denial (A2/AD) og forståelsen rundt dette har i denne oppgaven blitt hentet fra de amerikanske kildene. Bursting the bubble er en rapport fra det svenske Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) (Dalsjö et al., 2019). Denne rapporten utfordrer synet på hva russisk A2/AD kapasiteter er i stand til. Rapporten belyser mottiltak som kan påvirke A2/AD. Dette gjør den ved

fakta, sannsynlighet og analyse av russisk doktrine. Rapporten er vurdert til å være troverdig fordi den nytter både fakta og eksempler på hvordan A2/AD virker. Dette er viktig å kjenne til i arbeidet med min oppgave. Det påvirker allikevel ikke hvordan min oppgave definerer begrepet A2/AD da oppgaven primært ikke undersøker A2/AD, men beveger seg delvis inn på området grunnet USMC sine konsepter.

For å beskrive de klimatiske forhold i Finnmark er det benyttet meteorologiske data fra meteorologisk institutt. Dette datamaterialet er vurdert til å inneha en høy troverdighet. Instituttet er en del av klima- og miljødepartementet og har blant annet som formål å overvåke, varsle og formidle været med høy kvalitet og regularitet (Meteorologisk institutt, 2022). Kapitlet med vurderinger av klimatiske forhold ser ikke på klimaendringer. Det er vurdert i rapporter fra FFI at klimaendringer kan påvirke landoperativ øvingsaktivitet i framtiden (Granlund et al., 2022, s. 26). Årsaken til dette er blant annet endret bæreevne grunnet fravær av tele i bakken, kortere vintre og tinende permafrost (Granlund et al., 2022, s. 26.). Denne oppgaven vil ikke fokusere på klimaendringer, da dette i seg selv er et omfattende tema å belyse. Kapitlet belyser statistikk over stengte veier grunnet værforhold. Vurderingene knyttet til om veier skal stenges eller holdes åpne baseres på vurderinger av veimyndigheten som har ansvaret for vintervedlikehold av den aktuelle veistrekningen. Svakheten med dette er at vurderingene kunne vært annerledes om det kun er militære kjøretøy som skulle passere. Spesielt om disse kjøretøyene er beltegående og har en større terrengkapasitet sammenlignet med hjulgående kjøretøy. Det er uavhengig av dette vurdert til at når veier stenges på grunn av værforhold så er været en begrensende faktor for militære operasjoner. Dette grunnet kombinasjoner av nedbør og eller sterk vind. Det er ofte slike kombinasjoner som medfører stengte veier i vinterhalvåret.

2.6 Validitet og reliabilitet

Validitet eller gyldighet kan forklares med «om vi måler det vi ønsker å måle»(Jacobsen, 2022, s. 173). Reliabilitet eller pålitelighet kan forklares med om vi kan stole på kildene dataene kommer fra (Jacobsen, 2022, s. 173). Jeg er ansatt ved Finnmark landforsvars hovedkvarter. Dette befinner seg på Porsangmoen i Porsanger kommune. Jeg har arbeidet her siden 2019. Jeg har deltatt i utviklingen av planverket for forsvaret av Finnmark. Jeg har tidligere arbeidet i Brigade Nord på lavere nivå. Jeg har årlig deltatt på trening og øvingsaktivitet med allierte styrker. I den siste perioden har jeg jobbet spesielt mye sammen med allierte styrker. Dette har skjedd i planfasen og gjennomføringen av Joint

viking 2023 (JV-23) som ble gjennomført i indre Troms i mars. Det er viktig å få frem at jeg dermed er farget i mitt syn på tematikken til oppgaven. Det viktigste er at jeg er påpasselig med å være klar over mine fordommer (Jacobsen, 2022).

Intern gyldighet for denne oppgaven handler om at de resultatene som legges fram oppfattes som riktige (Jacobsen, 2022, s. 228). Min vurdering er at de teoretiske kildene som er benyttet i oppgaven er sterke kilder som er godt kjente.

3 Vurdering av arktiske forhold

3.1 Bakgrunn

For å vurdere de arktiske forholdene i Finnmark har jeg valgt å se på statistikk som gir vurderinger knyttet til klima og hva dette medfører av påvirkning på adkomstakser og på personell som opererer i disse områdene. Det vil også komme fram hvordan dette påvirker militære avdelinger som opererer under arktiske forhold.

3.2 Klimatiske forhold og påvirkning på militære styrker

Operasjonsområdet i det nordligste fylket i Norge kjennetegnes ved tidvis tøffe klimatiske forhold. I perioden fra slutten av november til midten av januar er ikke solen over horisonten og mørketiden inntreffer. Dette medfører svært begrenset mengde med naturlig lys. På innlandet i Finnmark er middeltemperaturen fra -10 til -15 grader i januar og februar. Ved kysten er det mildere med temperaturer mellom -2 og -7 grader. På kysten er det til forandring fra innlandet sterkere vind. 30-40 prosent av januar måned har vind av styrke liten kuling. 2-4% liten storm. Om vinteren kan polare lavtrykk føre til svært raske værsifter som medfører lite tid til å tilpasse seg situasjonen. Det er få adkomstakser i fylket og disse er værutsatte. Dette gjelder spesielt fjellovergangene. Kolonnekjøring er vanlig og veiene kan bli midlertidig stengt grunnet uvær. Under øvelse Joint viking 2017 var det et kraftig uvær som stengte fjellovergangen mellom Skaidi og Alta. Dette medførte at de militære avdelingene som drev militære operasjoner i området ble isolert med mindre de var oppsatt på beltegående kjøretøy. I gjennomsnitt har denne fjellovergangen, Sennalandet, vært stengt 30 ganger i året mellom 2014 og 2019 (Seglsten, 2019). Den nevnte fjellovergangen var i tillegg kolonnekjørt 496 timer under vinteren 2019/2020 (statens vegvesen, 2020). Den ene adkomstaksen fra Troms fylke til Finnmark har til sammenligning vært stengt i gjennomsnitt 32 ganger pr. sesong (Seglsten, 2020). Historisk sett har også klimatiske forhold vist seg å være krevende for militære avdelinger.

Under den finske vinterkrigen ble styrkene langs Litsafronten kraftig påvirket av polare lavtrykk som medførte at kampene «frøs» i flere dager og det eneste styrkene kunne gjøre var å overleve (Starostin & Rautio, 2017, s. 48–50). Forhold som dette vil skape fordeler for en forsvarende fiende, så fremt det er gjennomført gode forberedelser ved utbygging av stillinger med dekning og oppholdsrom. Under den finske vinterkrigen var påvirkningen fra de rådende klimatiske forhold tydelig. Kulden påvirket begge sider, men de finske styrkene hadde en stor fordel knyttet til vintertrening som var gjennomført i forkant av krigen (H. E. Korhonen, 2006). Den Sovjetiske hæren hadde i forkant mer trening på steppene i Sovjet og sentral-Europa der været var betydelig forskjellig fra de finske skogene (H. E. Korhonen, 2006). Til sammenligning var treningen til de finske styrkene gjennomført i det finske terrenget og under de finske værforholdene. Begge partene hadde utstyr og bekledning som var ansett som godt vinterutstyr. De sovjetiske styrkene hadde faktisk noe bedre utstyr innenfor bekledning. Utfordringen hos de var derimot manglende volum. Dette medførte at enkelte soldater ble flyttet fram til fronten uten noe vinterutstyr (H. E. Korhonen, 2006). Begge sider hadde tekniske utfordringer knyttet til manglende forberedelser. Dette medførte at smøremidler til kjøretøy og spesielt artilleriskyts frøs. Blant annet var det brekkasje på skyts og utfordringer med rekylsystemet. Begge sider hadde også utfordringer knyttet til detonasjonssikringer på granaten. Dette førte til flere blindgjengere (H. E. Korhonen, 2006). Grunnet at de finske styrkene ikke var oppsatt på hjulkjøretøy sammenlignet med de sovjetiske styrkene, hadde de en fordel i manøver av styrkene. De sovjetiske styrkene var bundet til vei grunnet tungt hjulgående materiell som hadde dårlig mobilitet utenfor vei. Samtidig var store mengder snø en faktor som forverret mobiliteten ytterligere.

Under det allierte vinterkurset «NATO winter instructor course» som ble gjennomført på Setermoen i januar og februar 2023 ble det uttalt at selv om kurset tidligere har vært gjennomført i Sør-Norge, med tilsvarende vinterforhold, så er det forskjeller på å holde kurset i Nord-Norge, sammenlignet med Sør-Norge. Dette er knyttet til mindre vegetasjon som skaper ly for vindpåvirkning og svært lite dagslys, kombinert med tilhørende mangel på oppvarming fra sollys.

De tyske styrkene som angrep Norge i 1940 fikk også utfordringer knyttet til det arktiske klimaet. De hadde manglende vinterutstyr og var ikke kjent med terrenget. Det var spesielt kampene ved Lapphagen som ble preget av de harde klimatiske forhold. Andre bataljon/IR 15 angrep Oberleutnant Bauers kompani. Været i forkant var ekstremt og rett før angrepet kom det nesten en meter snø. Det blåste kraftig fra vest, noe som gjorde at tyskerne kjempet med vinden i ryggen, mens de norske styrkene fikk vinden rett i ansiktet (Kjørstad, 2023, s. 135). Dette været var en av årsakene til at de norske styrkene måtte gi opp angrepet. Et annet eksempel fra kampene ved Narvik beskrives av Kjørstad under kampene ved Roasme. Under det norske angrepet, den 8 mai, mot den bakerste

delen av den tyske forsvarslinjen nord for Bjerkvik, ble avdelingen liggende i over ett døgn i snøen grunnet tysk maskingeværild (Kjørstad, 2023, s. 147). Etter to og et halvt døgn hadde de norske styrkene kommet seg tilbake til egne linjer. Denne avdelingen hadde i tillegg vært i fremste linje siden 24.april (Kjørstad, 2023, s. 147). Dette innebar overnatting i snøhuler, lite søvn og mat, konstant våt og temperatursvingninger mellom pluss fem til minus 20 grader (Kjørstad, 2023, s. 147). Slike forhold preget avdelingene som kjempet i dette området. Utfordringene med slike forhold i en krigssituasjon er også behovet for å varme opp kalde kroppene og tørke våte klær, samtidig som all bruk av åpen flamme er utelukket grunnet frykten for deteksjon av egne stillinger. For tyskerne, i dette tilfellet, var eneste hjelpen en teltduk spent opp mellom to steiner (Kjørstad, 2023, s. 148). Det er ingen tvil om at slike forhold er krevende og det sier noe om hvordan militære avdelinger må forberede seg under slike krevende vinterforhold. Uten slike forberedelser, vil selv det å overleve være en oppgave som er for krevende. Det var lite teknologiske hjelpemidler som gav utfordringer under kampene ved Narvik 1940. Moderne militære avdelinger opplever derimot utfordringer og/eller behov for å utvikle teknikker for å håndtere de arktiske forholdene.

De militære enhetene i Finnmark landforsvar som flyr droner, har meldt om utfordringer knyttet til ising på maskinene under arktiske forhold. Batterilevetid er også et område som kan skape utfordringer. Her har avdelingene som opererer under arktiske forhold erfart og tatt i bruk teknikker for å holde batterier varme så lenge som mulig fram til dronen skal ut på oppdrag. Dette viser at det er mulig med bruk av droner, selv under kaldt vær, men det krever teknikker, basert på trening og erfaring under slike forhold. Forholdene ved krigføring under arktiske strøk påvirker ikke bare enhetene som opererer på bakken. Alle støttende enheter, herunder logistikk for etterforsyning av avdelingene har utfordringer. Avstandene er gjerne større. Dette i kombinasjon med kun en adkomststase innad i Norge, spesielt på indre strøk der tilgangen på havner er fraværende og tilgangen på flyplasser begrenset. Det nylige inngåtte samarbeidet innenfor NATO med Finland, og potensielt Sverige, vil kunne bøte noe på dette, men det vil fortsatt være en begrensning. Historiske eksempler som underbygger utfordringene med logistisk framføring under arktiske forhold avdekkes når man sammenligner hvilken tilgang det var på etterforsyninger i Normandie 1944. Logistikken hadde blitt bygget opp over tid, og distribusjonsnettverket var tilgjengelig i form av veier, jernbaner og kanaler. Dette gjorde det mulig å få fram forsyningene til de fremste avdelingene (Kjørstad, 2023, s. 129). Det samme var gjeldende under både første og andre Golfkrig. Der ble det gjennomført en betydelig styrke- og logistikkoppbygging før operasjonen startet (Kjørstad, 2023, s. 129). Det var med andre ord en meget god tilgang på etterforsyning av alle klasser både før og under krigføringen. Ved å sammenligne denne tilgangen på logistikk med Arktis generelt, eller Finnmark spesielt, vil en få betydelige logistikkutfordringer. Ikke bare grunnet krevende klimatiske forhold, men også på grunn

av tidvis kun én framføringsakse i Norge. Etter deltakelse på øvelser med allierte styrker vedrørende logistikkplanlegging i Norge ble det stilt spørsmål fra de allierte styrkene om hvor mange land lines of communication (LLOC, Adkomstakser) de kunne forvente gjennom Norge. Når de fikk svaret, som var en akse, på 8 meter, med motgående kjørefelt, så var dette en fjerdedel av hva de amerikanske logistikkplanleggerne hadde sett for seg. Forventningen var altså fire ganger det de faktiske forholdene i Nord-Norge tilsvarte. Norge generelt og Finnmark spesielt skiller seg derfor ut. Konsept for logistikkoperasjoner beskriver også Finnmark som krevende grunnet et særegent trusselbilde med meget korte varslingstider (FLO, 2019, s. 11). Utfordringene forsterkes ytterligere med lange avstander, få forsyningsakser, få militære og sivile logistikkilder og begrenset tilgang på sivil og militær infrastruktur (FLO, 2019, s. 11). Dette skriver også Kjørstad i sin beskrivelse av Narvik 1940. Han utdyper ytterligere med å beskrive at dette får konsekvenser for hvordan man velger å sloss. Store formasjoner som ruller over slagfeltet med massiv artilleristøtte, er neppe noe man vil oppleve i arktiske strøk (Kjørstad, 2023, s. 129). Årsakene til dette er utfordringene med å framføre tungt artilleri, tyngre våpen og ammunisjon. Et godt eksempel som viser til utfordringene med manglende logistikk var vi alle vitne til når Russland angrep Ukraina i februar 2022. Kilometerlange kolonner med kjøretøy som var tomme for drivstoff var et stort problem for de russiske styrkene. Her var det ikke drivstoff som isolert sett var utfordringen, men verken god eller dårlig ledelse hjelper når kjøretøyene er tomme for drivstoff. Ved å se på eksempler fra den finske vinterkrigen, kampene ved Narvik 1940 og belyse de faktiske klimatiske forhold i Finnmark fylke. Der den ene adkomstaksen under vinterperioden ofte er stengt, eller værforholdene er så dårlige at sikten er minimal, kan man enkelt se for seg hvor krevende det er å drive militære operasjoner i dette arktiske klimaet. En ting er hvor krevende selve operasjonen er, en annen er den logistiske understøttelsen av en slik operasjon under arktiske forhold. For mange kan det å holde seg i livet eller unngå skader som forfrysninger, under disse krevende forholdene være mer enn nok. De fleste kan forestille seg hvor krevende krig kan være på en god sommerdag. Kombineres disse to faktorene, blir det veldig tydelig hvor viktig det er å trene og øve militære operasjoner under de faktiske rådende forhold som avdelingen skal sloss i. Denne treningen må også foregå over tid, slik at det ikke er mulig å foreta seg enkle løsninger. Om feltøvelsen foregår i én uke, vil dette være for kort tid til at gode rutiner blir gjeldende. Det er på slike korte øvelser ikke er nødvendig å være nøye med rutiner som å sørge for daglige toalettbesøk. Skal en avdeling være i felt i over lengere tid må disse rutinene gå i orden. Stridsutholdenhet oppnås ved å vedlikeholde materiellet daglig, ivareta hygiene på soldatene, skifte klær tidsnok, få i seg tilstrekkelig med næring og væske, gjøre de gode rutinene i bivuakk slik at utstyret holder seg tørt og rent. Dette erfarer en avdeling sjelden med øvelser på sju dager. Konsekvenser av manglende tiltak for å sørge for stridsutholdenhet viser seg spesielt under arktiske forhold. Dette betyr at manglende

tiltak for å sikre stridsutholdenhet kan bety en kulminasjon av en styrke før denne har vært i stridskontakt med fienden. De rådende forhold rundt avdelingen har blitt avdelingens største fiende. Det er derfor avgjørende med tålmodighet ved ledelse av militære operasjoner under arktiske forhold. Dette er viktig å være bevisst i planutviklingen og den videre stridsutviklingen. Ivaretas ikke personellet, mister avdelingen evnen til å fortsette kampen.

4 Alliert trening

4.1 Bakgrunn

Alliert trening har blitt gjennomført i Norge siden 60-tallet. På bakgrunn av den kalde krigen og nordområdenes økte betydning økte den allierte tilstedeværelsen og oppbyggingen av infrastruktur eksponentielt med sikkerhetstrusselen (Tveiten, 2016, s. 11). Utover 80-tallet toppet denne aktiviteten seg og medførte at norske styrker ikke fikk gjennomført egen trening grunnet kapasitetsutfordringer (Tveiten, 2016, s. 11). Alliert trening har siden ligget på et jevnt volum fram til Russland økte sin militære aktivitet og igjen ble sett på som en av de dimensjonerende truslene. Annekteringen av Krimhalvøya i Ukraina medførte blant annet at USMC økte tilstedeværelsen i nordområdene. En enhet fra US marine Corps ble på rotasjonsbasis etablert i Norge (Lang, 2021, s. 48). Avdelingen varierte mellom kompani og bataljon av størrelse og fokuserte på kaldværstrening, interoperabilitet med de norske styrkene og etablering av standardiserte operasjonsprosedyrer (SOP) (Lang, 2021, s. 48). Det er en sikkerhetspolitisk målsetting at norske militære enheter øver sammen med allierte enheter i Norge. Dette gjelder spesielt i Nord-Norge. Hensikten er at allierte styrker blir gjort i stand til å operere under krevende klimatiske og geografiske forhold (Forsvarsdepartementet, 2008, s. 68). I tillegg medfører dette at Forsvaret har mulighet til å opprettholde kompetanse i planlegging og ledelse av fellesoperativ øving med utenlandske styrker (Forsvarsdepartementet, 2008, s. 68). Alliert nærvær har også en avskrekkende effekt. For Norge er det derfor viktig å evne å operere sammen med og ta imot allierte forsterkningsstyrker (FD, 2022, s. 20). Det er også viktig at dette gjennomføres på en måte som ikke skaper unødig eskalering (FD, 2022, s. 20). Målsetningen er at den samlede allierte virksomheten i nord er tydelig, men samtidig koordinert og forutsigbar. Med dette reduseres risikoen for utilsiktede misforståelser og uønskede hendelser (FD, 2022, s. 20). Dette kapittelet vil belyse deler av sikkerhetsstrategien til Norge med «avskrekking og beroligelse» og hvordan denne påvirker alliert trening/øving og integrasjon.

4.2 Avskrekking og beroligelse

Både avskrekking og beroligelse er to tilnærminger som søker å unngå et angrep fra en motstander eller havne i en pressituasjon. Avskrekking tar utgangspunkt i at fienden har et vinningshensyn, men beroligelse legger til grunn en fiende som handler av usikkerhet og frykt (Oma, 2021). Der hvor avskrekking fokuserer på nektelse og straff, hvor et alternativ er å bruke militærmakt som påfører materielle og menneskelige tap for å signalisere en evne og vilje, søker beroligelse å dempe frykt gjennom blant annet egen-initierte begrensninger på militær struktur og aktivitet (Oma, 2021). I norsk sikkerhetspolitikk benytter man begge disse begrepene. På bakgrunn av Norges begrensede størrelse og derav navnet «småstat», er spesielt avskrekking fundamentert i våre allianser. Uten disse alliansene ville Norges evne til avskrekking, basert på egne ressurser, ikke være troverdig. Samtidig vil i dette tilfellet en motstander hatt lite å frykte og derav ville det ikke vært behov for beroligende tiltak. Til tross for denne avhengigheten av allianser og mottak av disse er sikkerheten til Norge avhengig av en egen evne til å forsvare landet, fram til den nødvendige støtten fra allierte er på plass. Det sentrale for Norge vil være å skape en utvilsom stridssituasjon, slik at den allierte støtten aktiveres. På bakgrunn av Norges evne til å avskrekke gjennom støtte fra allierte, foreligger de selvpålagte restriksjonene som blant annet skal bidra til beroligelse. Disse stammer fra baseerklæringen fra 1949. Denne er også kjent som basepolitikken og var en avstemming mot den kommende allierte støtten som resultat av medlemskapet i NATO. Hensikten var å avstemme forholdet til Sovjetunionen. Ser man det på den andre siden kan politikken med avskrekking og beroligelse mot øst betegnes som «integrasjon og avskjerming» mot NATO i vest (Tamnes & Eriksen, 1999). Dette har av Tamnes blitt brukt til å analysere utviklingen av de sentrale rammebetingelsene og implikasjonene for norsk avskrekking og beroligelse, helt fra disse ble tatt i bruk til i dag (Oma, 2021). Felles for de selvpålagte restriksjonene var at det gjaldt kun i fredstid (Tamnes & Eriksen, 1999). Disse var i ordets rette forstand, selvpålagte og kunne fritt endres uavhengig av andre staters vilje. De selvpålagte restriksjonene var blant annet; 1) basepolitikken; 2) begrensninger på alliert virksomhet i Nord-Norge generelt og i Finnmark spesielt; 3) restriksjoner knyttet til Svalbard; 4) restriksjoner på utenlandske hemmelige tjenesters virksomhet i Norge; 5) restriksjoner på vesttysk deltakelse på nordflanken; 6) atompolitikken og 7) anløpspolitikken (Tamnes & Eriksen, 1999). Det som er relevant for denne oppgaven berører alliert aktivitet i Norge. Dette kommer oppgaven til å gå inn på i det neste avsnittet. Avslutningsvis vil kapittelet se på Marinekorpset spesielt. Hensikten med dette er å belyse hvordan marinekorpset er satt opp og dermed evner å understøtte den norske sikkerheten i arktiske strøk i vår tid og i framtiden.

4.3 Begrensende faktorer for alliert integrasjon

De selvpålagte restriksjonene Norge opererer med er primært basepolitikken og begrensinger på alliert virksomhet i Nord-Norge generelt og Finnmark spesielt. Dette avsnittet vil se nærmere på hvordan disse forholdene påvirker alliert integrasjon. Kjernen i basepolitikken var et norsk nei til stasjonering av allierte kampenheter i landet i fredstid (Tamnes & Eriksen, 1999). Norge ville med dette ikke forplikte seg til å åpne baser for fremmede makters stridskrefter så lenge Norge ikke var under et angrep eller trusler om dette. Dette har ikke begrenset utbyggingen av militære anlegg, forhåndslagring av militært utstyr, allierte øvelser på norsk territorium og kortvarig besøk av allierte fly- og flåtestyrker (Tamnes & Eriksen, 1999). Basepolitikken har vært offer for stadig politisk debatt og har derav fått flere presiseringer. Det er flere som mener at politikken nærmest har blitt uthulet med for eksempel britisk øvelsesvirksomhet på 70-tallet som gjennom rotasjon nærmet seg fast stasjonering uten å være det (Tamnes & Eriksen, 1999). I moderne tid har dette også blitt praktisert med rotasjonsbasert allierte styrker fra USA. Disse var på rotasjon plassert på Setermoen og Værnes i perioden fra 2017 fram til 2020. Styrken bestod av inntil 700 amerikanske soldater fra USMC. Til tross for motstand i begge retninger har basepolitikken stått seg gjennom hele perioden den har eksistert. Det er fortsatt ingen allierte avdelinger som har kontinuerlig fast tilstedeværelse på norsk territorium. Aktiviteter i form av øvelser i Norge har uavhengig av dette aldri vært større i moderne tid med Joint Viking i 2015 og 2017 med bred deltakelse fra både amerikanske og britiske kampstyrker (Heier, 2019) Trident juncture var i 2018 den største øvelsen med alliert deltakelse siden den kalde krigens dager. En forutsetning for at Norge har evnet å holde seg på linjen med basepolitikken, samtidig som alliert øvelsesaktivitet har vært relativt høy, er den norske vertslandsstøtten, også kalt host unit support (HNS). Basepolitikken stilte krav til HNS i form av lagring, drift og vedlikehold av materiellet (Tveiten, 2016, s. 11). Det andre forholdet som er en begrensende faktor for integrasjon av allierte er begrensningene på alliert virksomhet i Nord-Norge generelt og Finnmark spesielt. Disse kom fram mot slutten av 1950-årene. Disse begrensningene har også vært under stadig revidering, blant annet i 1996 da begrensningene på amerikansk fly- og øvingsaktivitet i Finnmark ble avvirket, mot russiske protester (Heier, 2019, s. 26). Utgangspunktet for begrensningene var at Nord-Norge skulle være en «buffersone» mot Sovjetunionen for å unngå provokasjon, spesielt i perioden ved inngåelse av Atlanterhavspakten (Tamnes & Eriksen, 1999). Denne begrensningen medførte, etter heftig politisk debatt, at forhåndslagring av materiell for det amerikanske marinekorpset i 1980 ble bestemt lagret i Trøndelag (Tamnes & Eriksen, 1999). Dette materiellet var det ønskelig å lagre i Nord-Norge. Grunnet begrensningene var dette ikke en akseptabel løsning politisk. Finnmarksrestriksjonene omfattet i begynnelsen nei til anløp av allierte

krigsfartøyer øst for 24 grader øst, og et nei til allierte flygninger øst for 24 grader. Siden etableringen av begrensningene har det vært flere ønsker om oppmykninger. Eksempelvis i 1964 da forsvarsledelsen i Norge ønsket å flytte begrensningene til 27 grader (Tamnes & Eriksen, 1999). Dette ble avvist på politisk hold. Oppmykningen som kom til i 1995 gav ikke frislipp på alliert øving, men tillot mindre allierte og andre utenlandske enheter å øve i Finnmark. Disse restriksjonene har siden ikke blitt strammet inn, tvert imot ytterligere løsnet opp (Hilde, 2019). Dette kan eksemplifiseres med større øvelser med allierte deltaker i moderne tid og rotasjonsbaserte avdelinger med tilstedeværelse over lengere tid (Hilde, 2019). Samtidig er det tydelig at politikken som angår avskrekking og beroligelse fortsatt ivaretas uavhengig av en mer pragmatisk tilnærming. I tilleggssavtalen mellom Norge og USA vedrørende forsvarssamarbeid, som ble vedtatt i Stortinget juni 2022 er det presisert at avskrekking og beroligelse skal ivaretas (Utenriksdepartementet, 2021). Dette knytter seg spesielt til opprettelsen av omforente områder. Dette er områder USA har tilgang til, på spesifikke lokasjoner i Norge. Hensikten er å unngå økt spenning i våre nærområder (Utenriksdepartementet, 2021). Begrepet «selvpålagte restriksjoner» har blitt erstattet i offisielle dokumenter fra 1995/96 med «retningslinjer for utenlandsk aktivitet på norsk jord» (Dramstad, 2021). Begrensningene som påvirker utenlandske styrker å trene og øve i Norge har vært førende fra de ble opprettet til moderne tid. De har vært offer for politisk debatt og endringer. Avhengig av den sikkerhetspolitiske situasjonen har disse blitt justert for å balansere mellom avskrekking og beroligelse (Heier, 2019, s. 26). Dette i tillegg til balanseringen av integrasjon med avskjerming av alliert tilstedeværelse (Hilde, 2019). Flere øvelser i Finnmark har vist at retningslinjene er fleksible selv om hovedregelen står fast. Dette har også blitt uttalt fra politisk hold ved at det er den sikkerhetspolitiske situasjonen som bør være førende for tilpasning av begrensningene for utenlandsk militær aktivitet i Norge (Forsvarskomiteen, 1996). Begrensningene innenfor alliert luftaktivitet i Finnmark er fortsatt gjeldende. Selv om disse er gjort mer fleksible. Basepolitikken og begrensningene med fast tilstedeværelse fra allierte styrker kan sies å være en faktor som skaper utfordringer for integrasjonen av de utenlandske styrkene. På den ene siden er det akseptert med rotasjonsbaserte ordninger som gjør at en avdelingen kan være stasjonert midlertidig ved en lokasjon. Eksempelet i dette tilfellet er USMC sin tilstedeværelse over tid i indre-Troms ved Setermoen militærleir (Browne, 2018). Fordelen er tilstedeværelse og signalement. Avdelingen får også trent store deler av sin styrke, siden de på rotasjonsbasis trener og øver i arktiske strøk. Ulempen, sett fra et perspektiv der integrasjon med norske styrker er målsetningen, er mangelen på kontinuitet. Der det stadig er nytt personell, som gjerne må øve basisferdigheter, vil ferdighetsnivået aldri nå potensialet til avdelingen. Finnmarksbegrensningene gjør også at de allierte styrkene ikke får trent og øvet over tid i omgivelsene som de potensielt skal sloss i. Troms og Finnmark kan

sammenlignes til dels klimatisk. Det samme gjelder ikke topografi. Det er en ubestridt fordel ved å kjenne terrenget som en militær avdeling skal drive operasjoner i. Det er på disse områdene Norges retningslinjer for utenlandsk militær aktivitet skaper utfordringer for integrasjon av allierte styrker. Ved å tillate mer alliert aktivitet i det nordligste fylket, vil potensielt utnyttelsen av den allierte støtten være større. Samvirket og integrasjonen med de nasjonale styrkene som har fast tilholdssted i Finnmark vil også være gjennomførbart på en helt annen måte. Dette vil sikre integrasjon. Det vil være mulig med løsninger der styrker fra Finnmark, deployerer til Troms fylke for øvelse og integrasjon med allierte enheter. Dette ble gjennomført under øvelse Joint Viking i 2023. Ulempen er at de norske styrkene ikke får trent med etablerte systemer i «hjemfylket». I tillegg blir slike øvelser komprimerte i «faktisk øving», da mye tid går til forflytning og etablering av avdelingen. Motargumentet til større militær aktivitet i Finnmark ligger i den politiske linjen som har vært fast siden den ble opprettet. Ønsket om å ikke framtre provoserende ovenfor Russland som nabo. Med Russlands aggressive opptreden i Ukraina svekkes dette argumentet. Norge bør ikke vegre seg for å trene med allierte avdelinger uavhengig av hvor i Norge dette er. Russlands plassering av strategiske atomvåpen og beskyttelsen av disse vil fortsatt være viktig for vår nabo. Det Russland kan sies å frykte er at Norge opphever de selvpålagte restriksjonene som et middel grunnet økt avhengighet til USA, i tilfelle krise eller krig. Dette kan føre til at USA bruker norsk territorium som et springbrett i eventuelle operasjoner mot Russland (Heier, 2019, s. 96). De selvpålagte begrensningene vil være en faktor som medfører at integrasjonen ikke når sitt potensiale. Dette forholdet og konsekvensene av en fjerning av disse, må veies opp mot den styrken en god integrasjon vil medføre. USA og marinekorpset er Norges fremste sikkerhetsgaranti. Både gjennom NATO og gjennom bilaterale avtaler.

4.4 Oppsummering

Alliert trening har vært svært viktig for Norge. Vintertrening for militære styrker er avgjørende for at Norge skal kunne motta relevant støtte i sikkerhetspolitiske utfordringer som Norge ikke evner å håndtere alene. Dette kapittelet har belyst bakgrunnen for alliert trening og viktigheten av denne. Kapittelet har gitt en innføring i avskrekking og beroligelse og de selvpålagte begrensningene som Norge har hatt som førende retningslinjer. Kapittelet har avslutningsvis drøftet hvordan de selvpålagte restriksjonene har begrenset alliert integrasjon. Kapittelet avslutter med å belyse at de selvpålagte restriksjonene er en faktor som medfører at integrasjonen av allierte styrker ikke når sitt potensiale. En fjerning av begrensningene må vurderes opp mot fordelene en god integrasjon med allierte styrker vil medføre. For å se på marinekorpset spesielt, vil denne oppgaven i neste avsnitt se nærmere på hvordan denne avdelingen doktrinelt og konseptuelt tenker å operere.

5 Marinekorpset mot en ny tid

5.1 Innledning

Dette avsnittet vil se nærmere på historisk, doktrinell og konseptuell tilnærmingen til United States Marine Corps (USMC). Med dette vil oppgaven belyse hvordan USMC ser for seg å operere når korpset, som en ekspedisjonell styrke, løser oppdrag. USMC er organisert under US Navy.

5.2 Bakgrunn

USMC skal bestå av minst tre infanteridivisjoner og tre luftvinger med støtte-elementer som er nødvendige (United States code). USMC skal være organisert, trent og utrustet for å gjennomføre militære operasjoner som understøtter maritime kampanjer. (United states code, u.å.). USMC skal være en beredskapsstyrke som er ekspedisjonell (Department of Defence, 2010). USMC skal kunne ta og forsvare fremskutte maritime baser eller lokasjoner med hensikt å støtte kommende fellesoperative operasjoner (Department of Defence, 2010). Videre beskriver Department of Defence (DoD) at USMC skal kunne yte luftstøtte til bakkestyrker, gjennomføre land-, og luftoperasjoner i støtte til marinen, gjennomføre komplekse operasjoner i urbane kystnære strøk og i andre krevende operasjonsmiljø (Department of Defence, 2010, s. 37). USMC skal også kunne gjennomføre amfibieoperasjoner for å sikre tilgang til et område samt gjennomføre sikkerhets-, og stabiliseringsoperasjoner (Department of Defence, 2010, s. 37).

I henhold til doktrinen til USMC «Marine corps operations», oppdragsorganiseres enheten som en marine air-ground task force (MAGTF). Enheten ledes av en sjef og består av fire elementer. Et kommando element, en landstyrke, en luftstyrke og et logistikk-element (Headquarters US Marine Corps, 2019, s. 2–6). Denne styrken kan skaleres i ulike størrelser avhengig av oppdrag. Den minste enheten består av omtrent 2000 soldater og kalles Marine expeditionary unit (MEU). Denne kan representeres gjennom en marine expeditionary force (MEF) og strekker seg da opp mot 40 000 soldater. Det er også mulig å dimensjonere styrken som en marine expeditionary brigade (MEB) på 15 000 soldater. Det er lokalisert en MEF på vestkysten i California, en MEF på østkysten i North-Carolina og en MEF som er forhåndsdeployert til Stillehavet ved Okinawa (US Department of Defence). 2MEF er marinekorpset sin enhet som har blant annet har ansvarsområde i Europa. Det er denne avdelingen som i all hovedsak har blitt deployert til Norge for øving og trening. Selv om USMC er en maritim avdeling som opererer i kystnære strøk for å løse selvstendige oppdrag, eller fasilitere for US Navy, har avdelingen historisk sett gjennomført flere landbaserte oppdrag. I moderne tid har avdelingen gjennomført operasjoner i den andre gulfkrigen og vedvarende over lengere tid i både Afghanistan og Irak etter 9/11. Marinekorpset har gjennom store deler av historien kjempet en

innbitt kamp om egen eksistens. General Victor Krulak var et tydelig bevis på dette da han i 1950 ble spurt hvor raskt han kunne seile mot øst (Korea) med en forsterket bataljon og et forsterket regiment. Krulak svarte «48 timer» og «fem dager inkludert en maritim luftving gruppe». Dette svaret gav han uten å være sikker på om styrken han var operasjonsoffiser for kunne klare dette. Frykten var å ikke klare å levere det den amerikanske ledelsen ønsket og dermed bli irrelevant. Som Krulak selv fortalte «If we can't, we're dead»(Colonel Field, 2009).

5.3 Struktur-, og konseptendringer

I nyere tid, i kampen om å stadig være relevant satte General Berger i gang med «Force Design 2030» som konseptuelt gjør store endringer i marinekorpset mot framtiden. Det er A2/AD trusselen som har fått USMC til å gjennomføre «Force design 2030». I tillegg har A2/AD fått marinekorpset til å revidere sitt operative konsept. Konseptet heter «Expeditionary advanced base operations»(EABO). Konseptet er førende i implementeringen av «Force Design 2030». Andre konsepter som gir føringer for USMC er US Navy sine konsepter «Distributed maritime operations» (DMO) og Littoral Operations in a Contested Environment (LOCE) (General Berger, 2020, s. 6). EABO beskriver hvordan USMC skal støtte US Navy i sjønektelse og sjøkontroll gjennom små framskutte avdelinger som kan operere innenfor motstanderens A2/AD trussel fra baser med lav signatur, høy evne til å forsvare seg og kunne påføre motstanderen tap med langtrekkende ild (USMC, 2023, s. 1–2). LOCE er et konsept både for USMC og US Navy som beskriver integrasjonen og hvordan utføre operasjoner i nære kyststrøk under en A2/AD trussel (USMC & US Navy, 2017).

Med «Force Design 2030» vil Berger modernisere og restrukturere styrkene sine for å møte fremtidige utfordringer. Planen fokuserer på å øke styrkenes mobilitet og hurtighet, og omstrukturere enhetene for å være mer fleksible og allsidige. Endringene som framkommer av «Force Design 2030» er:

- Redusere den totale styrken med 12 000 soldater
- Fjerne de to aktive militærpolitibataljonene.
- Fjerne tre aktive infanteribataljoner og to reserve-bataljoner
- Redusere størrelsen på infanteribataljonene med 200 soldater.
- Fjerne 16 artilleribatterier.
- Opprette 14 rakettartilleribatterier.
- Fjerne stridsvogn i sin helhet
- Opprette ytterligere tre lett pansret oppklaringskompanier.

-
- Fjerne 2 amfibiske kompanier.
 - Redusere antall angrepsfly, tiltrotofly og helikoptre i luftskvadroner.
 - Øke antall ubemannede systemer.

Endringene med «Force Design 2030» er godt i gang og stridsvogner har blitt fjernet fra lagrene i Norge (Arstad, 2020). I den samme artikkelen uttaler Terje Bruøygard seg og viser forståelse for beslutningen med tanke på USMC sin dreiningen mot stillehavsregionen. For det norske Forsvaret vil det nye konseptet skape konsekvenser med hensyn til hvordan Marinekorpset konseptuelt er tenkt brukt ved operasjoner til støtte for Norge. USA er Norges viktigste allierte og samarbeidet er avgjørende for forsvaret av Norge (Forsvarskommisjonen av 2021, 2023, s. 253). Strukturendringen som støtter opp under det nye konseptet EABO dreier USMC fra en militær styrke som er kapabel til å løse et bredt spekter av militære oppdrag til å primært operere i kystnære strøk, som for eksempel kysten av Norge, for å sikre marinens flåte.

5.4 Marinekorpset under arktiske forhold

Marinekorpset har historisk sett drevet vintertrening i Norge. Sammenlignet med andre allierte styrker er dog amerikanerne ikke de største brukerne av Norge som trenings-, og øvingarena (Tveiten, 2016, s. 20). Avdelingen har hatt forhåndslagret materiell og ammunisjon i Norge siden 70-tallet. Den dominerende delen av materiellet har vært knyttet til USMC. Bakgrunnen for forhåndslagringen var å legge til rette for amerikanske forsterkninger ved et eventuelt angrep fra det tidligere Sovjetunionen (UD, 2006). Materiellet har i moderne tid også fått en funksjon til å kunne brukes i andre innsatsområder eller ved trening og øving i Norge (UD, 2006, s. 2). Marinekorpset har ikke mye erfaringer fra krigføring under vinterforhold. De har historisk sett hatt mange dyrkjøpte erfaringer knyttet til manglende kompetanse om krigføring under vinterforhold. Eksempler på dette er under Koreakrigen 1950-1953 der kampene i Chosin gav 2000 marinesoldater frostskafer som krevde oppfølging fra helsepersonell. Mange døde også av nedkjøling (Qviller, 2023, s. 155). USMC tok tak og opprette sin egen fjell- og vinterskole ved Bridgeport, California. Marinekorpset har ikke hatt en fast linje på vintertrening for sine styrker. General Berger har uttalt at han ikke ønsker å spesialisere korpset med dedikerte styrker til arktisk krigføring (General Berger, 2019). Historisk viser dette seg ved det avtakende fokuset på vintertrening som skjedde under krigen i Vietnam fram til 1975, noe som medførte store utfordringer under deltakelse på øvelse i Norge i 1976 (Qviller, 2023, s. 155). Det kan forventes en lite systematisk tilnærming til vintertrening for denne amerikanske styrken. Dette forsterkes med den siste utgivelsen av ny nasjonal forsvarsstrategi. Denne ble gitt ut av U.S. Department of Defense høsten 2022. Denne prioriterer tydelig at det er Kina som er den

største trusselen og derav får første prioritet (U.S. Department of Defense, 2022). For integrasjon av marinekorpset med Hæren i Nord-Norge er dette ikke gode nyheter. Årsaken er EABO som legger opp til operasjoner i kystnære strøk med små framskutte baser som har til hensikt å sikre marineflåten (USMC, 2023, s. 1–2). Samtidig legger konseptet opp til et større samvirke med Forsvaret generelt og ikke hæren spesielt. Det vil være naturlig med hensyn til at EABO konseptet baserer seg på utnyttelse av langtrekkende våpen, flystøtte og samvirke med overflatestyrker til havs. (USMC, 2023). I norsk målestokk vil dette være et grensesnitt der det er et skille mellom Sjøforsvaret, Hæren og Luftforsvaret, noe som koordineres og ledes på et fellesoperativt nivå. Dette nivået er Forsvarets øverste nivå for ledelse av operasjoner. Selv om Kina er det uttalte fokuset til det amerikanske forsvaret, ser vi at den økte aktiviteten hos Russland i den siste tiden medfører at tomteverdien til Norge går opp og alliert trening i Norge blir høyaktuelt for USA (Heier, 2019, s. 39). Marinekorpset deltok som resultat av dette både på Cold response 2016, Joint-Viking 2017 og i 2018 etablerte de roteringsbaserte avdelinger på Setermoen (Qviller, 2023, s. 157). Med deltakelse på Trident Juncture i 2018 med 24th Marine Expeditionary Unit (24th MEU), tre fartøy fra den amerikanske marinen med opptil 2000 soldater på hver og en hangarskipsgruppe, nådde øvelsen et høydepunkt for trening og øving i Norge (Qviller, 2023, s. 158). Den rotasjonsbaserte MRF-E var i tillegg til disse styrkene. Den økte tilstedeværelsen i Norge, spesielt med hensyn til de rotasjonsbaserte styrkene, kommer ikke av et økt behov for vintertrening. Behovet for å vise fram militær evne til Russland veier sannsynligvis tyngre. Det er igjen Heier sin analogi med høy tomteverdi i Norge, gitt den aktuelle sikkerhetspolitiske situasjonen som veier tyngst. I 2020 ble ordningen med rotasjonsbasert tilstedeværelse forlatt med unntak av et stabselement på 20 personer (Rognstrand, 2020). USMC endret fra en rotasjonsbasert ordning til å delta på vinterøvelser i Norge. Sjef Hæren uttalte i den samme artikkelen at det er god samtrening med de amerikanske styrkene og at det gir økt kompleksitet, grunnet større amerikanske avdelinger. I 2022 deltok USMC på øvelse Cold response med Marine expeditionary unit (MEU). Avdelingen gjennomførte trening som del av øvelsen med Hærens styrker (Trias, 2022). USMC brukte denne øvelsen til å trene sammen med luftforsvaret med sine tiltrotorfly (Osprey) (Trias, 2022). Selv om marinekorpset under denne øvelsen deployerte med Amphibious Ready Group (ARG), så bar det preg at forflytningen ikke var en synkronisert del av scenarioet på øvelsen og heller en ren logistikkoperasjon (Trias, 2022). Slike muligheter kunne vært gode for å trene realistisk opp mot EABO konseptet. Det er en helt annen operasjon å forflytte en MEU til Norge i fredstid sammenlignet med krig, eller tett opp mot et krigsutbrudd (Bruøygaard & Qviller, 2020, s. 206). I 2023 deltok Marinekorpset med en forsterket Ingeniørbataljon fra MRF-E på øvelse Joint-Viking. Disse var under ledelse av Finnmark landforsvar og opererte som en selvstendig bataljon. Materiellet de brukte var fra forhåndslagrene i Norge. Dette var

stort sett hjulgående pansrede kjøretøy med lav mobilitet utenfor vei, spesielt under vinterforhold. Det ble stadig under øvelsen observert amerikanske hjulkjøretøy parkert langs E6. Disse kjøretøyene var bundet til brøytet vei grunnet lav mobilitet. Den manglende vintertreningen ble materialisert ved at marinesoldatene ikke hadde ferdigheter til å bruke de lånte norske snøscootrene i terrenget. De ble kjørt etter brøyet bilveg og fikk derav svært høy slitasje eller brekkasje. Det ble under denne øvelsen observert manglende evne til å gjennomføre tilstrekkelige «SIBIR» Dette er en kontroll som normalt blir gjennomført ved at soldater tar av seg fottøy og håndbekledning slik at lagførere kan inspisere for skader. I dette tilfellet ble soldatene spurt av lagfører om de hadde det bra, med dertilhørende «yes, sir!» som svar. «SIBIR» var gjennomført. Årsaken kan være manglende kompetanse eller et hierarkisk system som ikke åpner opp for å inspisere menige soldater grundig nok som en del av kaldværsoperasjoner.

5.5 Oppsummering

USMC kan sies å ha et noe tilfeldig forhold til vintertrening. Det har heller vært den sikkerhetspolitiske situasjonen som har styrt hvor fokuset har vært. USMC har ikke dedikerte styrker med spesielt fokus på arktiske operasjoner. Det har General Berger uttalt ikke har prioritert. USMC generelt og 2 MEF spesielt, skal kunne løse oppdrag i hele verden. Dette betyr at spekteret over mulig oppdragsløsning er stort. Det er et prinsipp som sier noe enkelt som, «man blir god på det man trener på». Selv om USMC har fått føringer i «United States Arctic Strategy» (Lang, 2021, s. 66), om å kunne støtte US Navy i arktiske strøk, er det ikke noe som tyder på at dette vil skje. For å opprette og opprettholde en krevende og viktig kompetanse som kaldværsoperasjoner er, må det dedikeres avdelinger og personell som kan drive med det over tid. Hyppige utskiftninger av personell, som USMC har drevet med når et absolutt minimum, men langt ifra sitt potensiale. Slikt sett er rotasjonsbaserte styrker en ulempe for bæring av kontinuitet.

6 Oppsummering

6.1 Innledning

Dette kapitlet vil oppsummere hvordan oppgaven har svart på forskningsspørsmålene som bidrar til å svare på problemstillingen. Kapitlet vil også benytte seg av feltfunksjonene i Forsvaret for å hente ut de viktigste anbefalingene innenfor den enkelte funksjon. Feltfunksjonene er det som

landmakten anvender for å generere kampkraft. Disse er Ildstøtte, etterretning, manøver, beskyttelse, logistikk, samband og informasjonsoperasjoner (Forsvarsstaben, 2004).

I hvilken grad er USMC forberedt på de arktiske vinterforhold under vinterhalvåret i Hærens operasjonsområde i Nord-Norge?

En grunnleggende forutsetning for å drive krigføring over tid er evne til overlevelse. Dette er kort forklart evne til å være klar til strid under de rådende forholdene i et gitt operasjonsområde. Denne oppgaven har besvart dette forskningsspørsmålet gjennom kapittel 3. «Vurdering av arktiske forhold» og 5. «Marinekorpsset mot en ny tid». Marinekorpsset er i liten grad forberedt på de arktiske vinterforhold under vinterhalvåret i Hærens operasjonsområde i Nord-Norge. De henviste kapitlene har vist til hvor krevende forhold det kan være i Hærens operasjonsområde. Arktiske vinterforhold er mer enn kulde. Det er lite dagslys, svært skiftende værsituasjoner, begrenset framkommelighet både til fots og ved bruk av kjøretøy og manglende tilgang på infrastruktur. Dette krever trening og opprettholdelse av tilegnede ferdigheter. Med marinekorpssets hyppige rotasjoner (Lang, 2021, s. 55) og utfordringer innenfor med å beholde personell (General Berger, 2021) er det krevende å opprettholde et nivå som gjør at kaldværsoperasjoner ikke blir en hindring for marinekorpsset. Med det økte fokuset mot Kina, og EABO som konsept, dimensjonert mot Stillehavet, går retningen i feil vei. Materiellet som USMC vil benytte som del av EABO er også dimensjonert mot Stillehavet og vil sannsynligvis skape utfordringer om det samme materiellet skal nyttes i arktiske strøk (Bruøygaard & Qviller, 2020, s. 207).

I hvilken grad drives det samtrening/systemtrening mellom USMC og Hærens styrker i fredstid, som en forberedelse på krig.

For å skape samlet kampkraft som konvergerer og sørger for at effekten blir større enn summen av delene hver for seg, er det nødvendig med integrerte enheter som kan operere sammen. En forutsetning for å drive samtrening er at styrkene som skal operere ved siden av hverandre har tilstrekkelig likt treningsnivå. Om en alliert styrke ikke har tilstrekkelig treningsnivå for å operere under vinterforhold, er det nærliggende å tro at dette må trenes før samtrening/systemtrening kan finne sted. Det er flere forhold som påvirker hvorvidt USMC og Hæren drives samtrening/systemtrening. Denne oppgaven har svart på dette spørsmålet ved kapittel 4. «Alliert trening» og kapittel 5. «Marinekorpsset mot en ny tid». Dette spørsmålet har allikevel et potensiale for å videre forskning. Hensikten vil være å gå dypere inn i enkelte fagområder eller feltfunksjoner. Det grunnleggende i dette forskningsspørsmålet er en forutsetning om at det er gjennomført

vintertrening, som gjør av USMC ikke blir hindret av vinterforhold. Her har det forgående forskningsspørsmålet belyst utfordringen. De siste års gjennomføring av vinterøvelser med USMC har bidratt til samtrening. Det er allikevel et potensiale for å bli bedre. Planutviklingen i forkant av øvelser har vist seg å være enkel å integrere. Prosessene fra den norske til den amerikanske er relativt like. Integrasjon på ledelsesnivå er også bra, såfremt ledere fra de forskjellige avdelingene kan møtes og gjennomføre kartøvelser. Utfordringen er når dette skal settes i et system. På Joint-Viking 23 ble det for eksempel gjennomført gode planforberedelser og kartøvelser. Utfordringen var i å få systemene nede på bakkenivå å kommunisere sammen. Det fantes løsninger for dette, men det opplevdes ikke som sømløst og egnet til å drive stridsledelse mellom bataljoner.

I hvilken grad påvirker Norges selvpålagte begrensninger integrasjonen av allierte styrker?

De selvpålagte restriksjonen har vært bærende for norsk sikkerhetspolitikk gjennom tidene. Avskrekking og beroligelse sammen med Integrasjon og avskjerming har vært politisk ledelse sitt verktøy for å balansere mellom Sovjetunionen og USA under den kalde krigen. Øke integrasjonen av USA i perioder hvor fokuset var på «out of area» som del av NATO, og avskjerme når politikken mente at farene for unødige provokasjon i Nord var for stor. Oppgaven har svart på dette forskningsspørsmålet med kapittel 4. «Alliert trening». Norges selvpålagte begrensninger har vært justert gjennom tiden. De har vært offer for stadig politisk debatt. «Finmarksrestriksjonene» har skapt begrensninger for trening og øving i det nordligste fylket. Det har allikevel vært gjennomført alliert trening og øving i dette området. Det viser en fleksibilitet hos politisk ledelse. Det er fortsatt ikke fritt frem og slike aktiviteter må vurderes før den godkjennes. Basepolitikken, som setter begrensninger for fast tilstedeværelse av utenlandske militære avdelinger er kanskje den som skaper de største utfordringene for integrasjon av USMC. Dette medførte at USMC gjennomførte en rotasjonsbasert ordning for tilstedeværelse av personell i indre-Troms. Manglende kontinuitet grunnet rotasjon av styrker er en utfordring ved integrasjon av militære styrker. De selvpålagte restriksjonen er ikke fremmede for integrasjon av allierte styrker.

I hvilken grad kan US marines samvirke med Hæren under arktiske vinterforhold i Nord-Norge?

US marines og Hæren har gode muligheter for å samvirke under arktiske vinterforhold i Nord-Norge. Slik det er i dag er det langt fra optimalt. Treningen og øvingen som gjennomføres er på et relativt enkelt nivå og oppfattes som tilfeldig. Årsaken er hyppige utskiftninger av personell hos USMC, ulike avdelinger som driver trening i Norge og systemer som ikke er optimalisert for å snakke sammen. Ved å etablere gode ferdigheter for utøvelse av kaldværsoperasjoner med kontinuitet i avdelingene

og personellet som deployeres til Norge, vil USMC være i bedre stand til å ta steget videre for integrasjon med Hærens styrker. Det bør tilstrebes systemlighet mellom US marines og Hæren for å sørge for interoperabilitet og effektiv integrasjon. USMC og Hæren bør øve på konsepter som gir føringer for hvordan USMC er tenkt organisert i framtiden. Dette betyr at øvelser bør igangsettes før Marinekorpset ankommer kysten av Norge og dermed kan utøve sin funksjon ved å sikre US Navy. Hæren kan være et viktig bindeledd i denne operasjonen med sin funksjon som stadig tilstedeværende i operasjonsområdet. Det er det grunnleggende som legger premisser for god integrasjon og samvirke mellom USMC og Hæren.

6.2 Anbefalinger for videre arbeid

Begrepsavklaring kampkraft og feltfunksjoner

Kampkraft er et begrep som ofte brukes i landmakten. Det finnes forskjellige definisjoner på begrepet. NATO har følgende definisjon «The total means of destructive and/or disruptive force which a military unit/formation can apply at a given time» (NATO, 2001, s. 28). US Army har en relativt lik definisjon «Combat power is the total means of destructive and disruptive force that a military unit/formation can apply against an enemy at a given time» (Department of the Army, 2022, s. 2–3). For å generere kampkraft bidrar feltfunksjonene kommando og kontroll (K2), manøver, etterretning, ildstøtte, logistikk og beskyttelse. I tillegg informasjon og ledelse viktig for å generere kampkraft. Ledelse er den mest essensielle dynamikken i kampkraft (Department of the Army, 2022, s. 2–4). Det er ledelse som gir mennesker hensikt, retning og motivasjon til å gjennomføre oppdragene og forbedre organisasjonen. Lederskap kan også forbedre effekten av de forskjellige feltfunksjonene ved å kompensere for mangler ved enkelte av funksjonene. Dette betyr også at ledelse kan forverre effekten av feltfunksjonene om denne utøves feil. Ledelse kan med andre ord forverre eller forbedre kampkraften til en avdeling. I henhold til Forsvarets doktrine for landoperasjoner (FDLO) representerer feltfunksjonene byggeblokkene som landmakten anvender for å generere kampkraft. Landmaktens samlede kampkraft utgjøres av den samlede kraften av manøver, ildstøtte, etterretning, beskyttelse, luftvern, logistikk og kommando (Forsvarsstaben, 2004, s. 55). Det vil være samlende å konkludere med, Ved å bruke ledelse, basert på nødvendig informasjon, vil en militær enhet ved hjelp av feltfunksjonene evne å generere kampkraft. Kampkraft er en samling av ødeleggende og/eller forstyrrende effekt som en militær avdeling kan anvende i tid og rom mot en fiende.

Om norske og allierte militære styrker evner å generere kampkraft, gjennom ledelse, informasjon og feltfunksjonene, som en enhet, er det sannsynlig at den sammensatte integrerte styrken kan gjøre en forskjell mot en fiende. Dette kapitlet vil i det videre gi en anbefaling på hva som kan forskes videre på samt hva denne oppgaven har identifisert innenfor den enkelte feltfunksjon.

6.3 Ildstøtte

Opgaven har i liten grad belyst ildstøtte og utfordringene knyttet til integrasjonen av ild mellom marinekorpset og Hæren. Allikevel kan det bemerkes at 2nd ANGLICO (Second Air-Naval Gunfire Liaison Company) som tilhører 2MEF er en underavdeling som det ville vært interessant å studere i dybden med hensyn til integrasjon mellom denne avdelingen og ildstøtte-avdelinger i Hæren. Under øvelse JV-23 hadde Finnmark landforsvar en god integrasjon av soldater fra 2nd ANGLICO i regimentsstaben. Utfordringer som ville vært av interesse er interoperabilitet mellom ildledelses-systemer, som gjør at norske og amerikanske skyts sømløst kan dele illdata for å engasjere mål i Hærens ansvarsområde.

6.4 Etterretning

Opgaven har i ingen grad belyst etterretning. Dette grunnet graderingsmessige hensyn og relevans for oppgavens tematikk.

6.5 Manøver

Opgaven har sett på konsepter for hvordan USMC tenker å operere innenfor en fiendes nektelsesboble. Opgaven har ikke sett på manøverteori. Det anbefales for videre studier å forske på hvordan et spesifikt konsept, som EABO, kan brukes for å muliggjøre Hæren som en stand-in force i støtte til USMC. Dette er noe som bør utvikles og bør være framtidige øvingsmål for USMC ved deployering til Norge.

6.6 Beskyttelse

Beskyttelse av militære styrker som opererer innenfor et forurenset område (A2/AD) er nøkkelen til overlevelse. Anbefalt tematikk for videre forskning kan være tiltak for økt beskyttelse under motstanderens A2/AD trussel. vurderinger knyttet til den faktiske trusselen og ikke den teoretiske «boblen» er også av stor interesse for enheter som driver slike operasjoner. For Hæren, om de skal støtte USMC i framtiden, vil det være avgjørende med kunnskap om beskyttelse i et slikt scenario.

6.7 Logistikk

Ekspedisjonære styrker som USMC har utfordringer knyttet til understøttelse av sine avdelinger. Spesielt i en begynnende fase av en konflikt. For øving og trening i Norge fasiliteres dette av Norge gjennom host unit support. Videre forskning bør se dypere på hvordan den logistiske understøttelsen

av styrker som opererer innenfor nektelsesboblen til en fiende skal gjennomføres. utfordringer knyttet til krav om lav signatur og flere små framskutte baser er en logistisk nøtt å knekke.

6.8 Samband

Evne til integrasjon og samvirke er tett knyttet opp til evne til å kommunisere. Om ikke menneskene og systemene som innehar informasjonen om stridsfeltet har mulighet til å dele denne, blir det vanskelig å samvirke som en enhet. utfordringer knyttet til gradering og kryptering av data er stor. Militære avdelinger som opererer innenfor NATO-paraplyen må kunne dele informasjon sømløst. EABO legger opp til utveksling av informasjon som et prinsipp for at konseptet skal fungere. Videre forskning innenfor sambandskonsepter for å understøtte EABO er meget relevant tematikk.

Litteraturliste

Arstad, S. (2020, juli 24). *US Marine Corps kvitter seg med stridsvogner*.

<https://forsvaretsforum.no/usa/us-marine-corps-kvitter-seg-med-stridsvogner/130887>

Barents observer. (2022, juni 8). *Seven western countries on Arctic Council to resume limited work in forum*. The Independent Barents Observer.

<https://thebarentsobserver.com/en/arctic/2022/06/seven-western-countries-arctic-council-resume-limited-work-forum>

Browne, R. (2018, juni 12). *US to double number of Marines in Norway amid Russia tensions / CNN Politics*. <https://edition.cnn.com/2018/06/12/politics/us-marines-norway-russia-tensions/index.html>

Bruøygaard, T., & Qviller, J. (2020). Marine Corps Force Design 2030 and Implications for Allies and Partners: Case Norway. I *Journal of Advanced Military Studies, Volume 11, Number 2, 2020, pp. 198-210 (Article)*. Marine Corps University Press.

Colonel Field, C. (2009). First to Fight: An inside view of the US Marine Corps; review. I *Australian defence journal* (180. utg.).

Dalsjö, R., Jonsson, M., & Berglund, C. (2019). *Bursting the Bubble? Russian A2/AD in the Baltic Sea Region: Capabilities, Countermeasures, and Implications*.

Department of Defence. (2010). *Functions of the Department of Defense and Its Major Components*.

Department of Defence. (2012). *Joint operational access concept (JOAC)*. Department of defence.

Department of the Army. (2022). *FM 3-0 Operations*. Headquarters, department of the army.

-
- Dramstad, A. (2021). *Beroligelses- og avskjermingsaspektet i støpeskjeen? Utviklingen av de selvplågte restriksjonene innen norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk 1970–1999*. UIT - Norges arktiske universitet.
- FD. (2022). *Meld. St. 10 (2021-2022) Prioriterte endringer, status og tiltak i forsvarssektoren*.
- Forsvarsdepartementet. (2008). *St.prp.nr.48 (2007-2008) Et forsvar til vern om Norges sikkerhet, interesser og verdier*. Forsvarsdepartementet.
- Forsvarsdepartementet. (2020). *St.prop 14 S - evne til forsvar vilje til beredskap*. Forsvarsdepartementet.
- Forsvarskomiteen. (1996). *Innst. S. nr. 151 (1995-1996)*—*Stortinget.no*.
<https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/1995-1996/inns-199596-151/?lvl=0>
- Forsvarskommisjonen av 2021. (2023). *Forsvarskommisjonen av 2021 -Forsvar for fred og frihet* (Norges offentlige utredninger 2023:14).
- Forsvarsstaben. (2004). *Forsvarets doktrine for landoperasjoner*.
- Forsvarsstaben. (2019). *FFOD 2019*. Forsvarsstaben.
- General Berger, D. H. (2019). *Commandant's planning guidance—38th commandant of the marine corps*. Headquarters Marine Corps.
- General Berger, D. H. (2020). *Force design 2030report phase 1 and 2*.
- General Berger, D. H. (2021). *Talent Management 2030*. USMC.
- Granlund, C., Lausund, K. B., Lausund, R., Klepper, K. B., Pedersen, M. N., & Voie, Ø. A. (2022). *Konsekvenser av klimaendringer og klimatilpasninger for Forsvaret fram mot 2040*.

-
- Grynkewich, A. (2017). *THE FUTURE OF AIR SUPERIORITY, PART III: DEFEATING A2/AD*. <https://warontherocks.com/2017/01/the-future-of-air-superiority-part-iii-defeating-a2ad/>
- H. E. Korhonen, S. (2006). *The battles of the winter war*.
<http://www.winterwar.com/mainpage.htm>
- Headquarters US Marine Corps. (2019). *MCDP 1-0 (w/change 1, 2, 3)*. Headquarters US Marine Corps.
- Heier, T. (2019). *Et farligere Norge?* Fagbokforlaget.
- Hilde, P. S. (2019). Forsvar vår dyd, men kom oss ikke for nær. Norge og det militære samarbeidet i NATO. *Internasjonal Politikk*, 77(1), Art. 1.
<https://doi.org/10.23865/intpol.v77.1626>
- Hæren. (2021). *Morgendagens hær*.
- Jacobsen, D. I. (2022). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Cappelen Damm.
- Lang, A. M. (2021). *STRUGGLE IN THE HIGH NORTH: USMC IN NORWAY AND THE CONTINUITY AND CHANGE IN ROLES, MISSIONS, AND DETERRENCE AMID GREAT POWER COMPETITION*.
- Meteorologisk institutt. (2022). *Vedtekter for meteorologisk institutt*.
<https://lovdata.no/dokument/INS/forskrift/2021-12-10-3465>
- NATO. (2001). *AAP-06*.
- NATO. (2016). *AJP-3.2*. NATO STANDARDIZATION OFFICE (NSO).
- Oma, I. M. (2021). Avskrekking og beroligelse – den «doble strategi» som kom inn fra kulden. *IFS Insights*. <https://fhs.brage.unit.no/fhs-xmlui/handle/11250/2770950>
- Oxford learns dictionary. (u.å.). *integration noun—Definition, pictures, pronunciation and usage notes / Oxford Advanced American Dictionary at*

-
- OxfordLearnersDictionaries.com*. Hentet 13. mai 2023, fra
https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/american_english/integration
- Qviller, J. (2023). Det amerikanske marinekorpsset – den nølende arktiske krigeren. I N. Wegge (Red.), *Sikkerhetspolitikk og militærmakt i Arktis*.
- Rognstrand, A. (2020, juli 23). *Fra 650 til rundt 20 US Marines i Norge mellom øvelser*.
<https://forsvaretsforum.no/alliert-trening-usa/fra-650-til-rundt-20-us-marines-i-norge-mellom-ovelser/130751>
- Tamnes, R., & Eriksen. (1999). Norge og NATO under den kalde krigen. I *NATO 50 år: Norsk sikkerhetspolitikk med NATO gjennom 50 år*.
- Trias, J. (2022, mai 6). *Kearsarge ARG-22 MEU Concludes Training In Norway*. United States Navy. <https://www.navy.mil/Press-Office/News-Stories/Article/3022497/kearsarge-arg-22-meu-concludes-training-in-norway/https%3A%2F%2Fwww.navy.mil%2FPress-Office%2FNews-Stories%2FArticle%2F3022497%2Fkearsarge-arg-22-meu-concludes-training-in-norway%2F>
- Tveiten, I. (2016). *Allierte forsterkninger og øvelser i Norge*.
- UD. (2006). *St. Prop. 77 (2005-2006) Om samtykke til inngåelse av en rammeavtale av 8. Juni 2005 mellom Norge og Amerikas Forente Stater om forhåndslagring og forsterkning av Norge*.
- UD. (2020). *Meld. St. 9 (2020–2021) Mennesker, muligheter og norske interesser i nord*.
- United states code. (u.å.). *10 USC 8063: United States Marine Corps: Composition; functions*. Hentet 12. mai 2023, fra
<https://uscode.house.gov/view.xhtml?req=granuleid:USC-prelim-title10-section8063&num=0&edition=prelim#sourcecredit>

US department of Defence. (u.å.). *Military Units: Marine Corps*. U.S. Department of Defense. Hentet 12. mai 2023, fra <https://www.defense.gov/Experience/Military-Units/Marine-Corps/>

U.S. Department of Defense. (2022, oktober 27). *DOD Releases National Defense Strategy, Missile Defense, Nuclear Posture Reviews*. U.S. Department of Defense. <https://www.defense.gov/News/News-Stories/Article/Article/3202438/dod-releases-national-defense-strategy-missile-defense-nuclear-posture-reviews/https%3A%2F%2Fwww.defense.gov%2FNews%2FNews-Stories%2FArticle%2FArticle%2F3202438%2Fdod-releases-national-defense-strategy-missile-defense-nuclear-posture-reviews%2F>

USMC. (2023). *TENTATIVE MANUAL FOR EXPEDITIONARY ADVANCED BASE OPERATIONS 2ND EDITION*.

USMC, & US Navy. (2017). *Littoral operations in a contested environment*.

Utenriksdepartementet. (2021, april 16). *Undertegning av tilleggsavtale mellom Norge og USA om forsvarssamarbeid*.

https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/kgfres_forsvarssamarbeid/id2845034/

Wegge, N. (Red.). (2023). *Sikkerhetspolitikk og militærmakt i arktis*.

